

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave odbornosti vyučovania v nultých ročníkoch v základných školách v školskom roku 2008/2009 v SR

Úloha so zvýšenou pozornosťou sa plnila počas inšpekcii v **692** základných školách (30,94 % z celkového počtu ZŠ v SR), z nich v **652** štátnych, v **35** cirkevných a v **5** súkromných školách. S vyučovacím jazykom slovenským bolo 562 škôl, s vyučovacím jazykom maďarským 111, s vyučovacím jazykom maďarským a slovenským 18 a 1 škola s vyučovacím jazykom ukrajinským. Z celkového počtu kontrolovaných základných škôl (ZŠ) mali triedu nultého ročníka zriadenú v **54** štátnych školách, z toho v 17 školách s vyučovacím jazykom maďarským a v 2 s vyučovacím jazykom maďarským a slovenským. V 9 ZŠ bola trieda nultého ročníka zriadená v školskom roku 2008/2009 po prvýkrát.

Tabuľka č. 1

kraj	počet ZŠ		počet	
	kontrolovaných	s nultými ročníkmi	tried nultých ročníkov	žiakov
Bratislavský kraj	52	1	1	13
Trnavský kraj	88	8	8	79
Trenčiansky kraj	73	1	1	8
Nitriansky kraj	125	2	2	15
Banskobystrický kraj	117	8	8	80
Žilinský kraj	78	1	1	10
Prešovský kraj	69	12	15	189
Košický kraj	90	21	37	518
Spolu	692	54	73	912

Základné informácie o stave odbornosti vyučovania v nultých ročníkoch v ZŠ sa získavali z dotazníkov zadaných riaditeľom škôl. Poznatky dopĺňali školskí inšpektori rozhovorom s riaditeľom školy a v 11 ZŠ vykonali hospitácie na vyučovacích hodinách v nultom ročníku vo vybraných predmetoch.

Výchovno-vzdelávací proces v **65** triedach nultých ročníkov zabezpečovali pedagogickí zamestnanci, ktorí splňali odbornú a pedagogickú spôsobilosť. V **2** triedach vyučovali vychovávateľky školského klubu detí a v **6** triedach učiteľia, ktorí v predchádzajúcom období pôsobili v škole ako asistenti učiteľa a v súčasnosti si dopĺňajú vzdelanie. Okrem triedneho učiteľa participovali pri výchove a vzdelávaní žiakov školský psychológ (10 škôl), špeciálny pedagóg (23 škôl), školský špeciálny pedagóg (11 škôl), asistent učiteľa (38 škôl). Zamestnanci centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie poskytovali školám metodické materiály, stimulačné, rehabilitačné, relaxačné a poradenské programy. Zabezpečovali poradenskú a odbornú pomoc učiteľom i zákonným zástupcom žiakov pri riešení výchovno-vzdelávacích problémoch.

Pri posudzovaní a následne vykazovaní žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) neboli riaditelia škôl dostatočne zorientovaní v platných právnych predpisoch. Z ich vyjadrení pri rozhovoroch so školskými inšpektormi vyplynulo, že mali nedostatok informácií a absentoval metodických materiálov k bližšej identifikácii žiakov zo SZP.

Nultý ročník v **54** ZŠ navštevovalo **912** žiakov, z toho **419** žiakov zo SZP. Všetci boli zaradení do nultého ročníka s informovaným súhlasom zákonného zástupcu žiaka.

Najviac ZŠ so zriadeným nultým ročníkom a najvyšším počtom žiakov v nich bolo v Košickom a v Prešovskom kraji (tabuľka č. 1). V Košickom kraji zaradili do tried nultého ročníka 518 žiakov, z toho 56 žiakov zo SZP. Zaradenie 462 žiakov zdôvodnili riaditelia škôl tým, že niektorí žiaci mali odložený začiatok povinnej školskej dochádzky v predchádzajúcom školskom roku, alebo neabsolvovali predprimárne vzdelávanie

a prostredie, v ktorom žili nedostatočne podnecovalo rozvoj ich mentálnych, vôľových, emocionálnych vlastností, nepodporovalo ich socializáciu, neposkytovalo im dostatok primeraných podnetov pre rozvoj ich osobnosti. Na základe žiadostí zákonných zástupcov žiakov a odporúčaní centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie zaškolili v Žilinskom kraji 10 a v Banskobystrickom kraji 13 žiakov v nultom ročníku z dôvodu absencie návykov a zručností potrebných pre zvládnutie učebných osnov 1. ročníka a 3 žiaci (deti z rodín maďarskej národnosti) začali plniť povinnú školskú dochádzku v nultom ročníku v ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským z dôvodu neznalosti vyučovacieho jazyka. V Trenčianskom kraji prijal riaditeľ 8 žiakov do nultého ročníka na základe ním vydaného rozhodnutia ešte pred účinnosťou zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Riaditelia škôl, v ktorých mali už v predchádzajúcich školských rokoch zriadené nulté ročníky, sa v dotazníku vyjadrili, že väčšina žiakov sa po absolvovaní nultého ročníka úspešne začleňuje do výchovno-vzdelávacieho procesu v 1. ročníku. Riaditelia 3 škôl v Prešovskom kraji uviedli, že viacerí žiaci po ukončení nultého ročníka sa ďalej vzdelávali v triedach pre deti so špeciálno-vzdelávacími potrebami s mentálnym postihnutím rôzneho stupňa. Do tried boli zaradení na základe vyjadrenia príslušného centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Školskú úspešnosť niektorých žiakov v 1. ročníku ZŠ negatívne ovplyvňovala nepravidelná školská dochádzka či vývinové poruchy učenia.

V priebehu inšpekcii v 11 ZŠ sa **stav a úroveň vyučovania a učenia sa žiakov** v nultom ročníku vo vybraných predmetoch zisťovali hospitáciami na vyučovacích hodinách rozvíjanie komunikačných schopností, zmyslová výchova a základy matematických predstáv, rozvíjanie grafomotorických zručností a výtvarná výchova.

Vyučovanie prebiehalo v príjemnom prostredí esteticky upravených tried. Učitelia vytvárali priaznivú pracovnú atmosféru. Pripravené učebné pomôcky boli prispôbené rozvoju úrovni a možnostiam žiakov. Na väčšine vyučovacích hodín učitelia jasne a zrozumiteľne formulovali ciele vyučovania, niekde absentovala špecifikácia očakávaných výsledkov učenia sa žiakov. Učivo prevažne sprístupňovali v logickom slede, kladli otázky, ktoré vyvolávali spätnú väzbu. Pri sprostredkovaní, upevňovaní a precvičovaní nových poznatkov účelne využívali didaktickú techniku, vhodné a niekde aj svojpomocne zhotovené učebné pomôcky. Zväčša uplatňovali aktivizujúce metódy a formy práce, hry, dramatizáciu, zážitkové učenie. Zadávané úlohy boli zamerané na rozvoj jednoduchých myšlienkových operácií (porozumenie, aplikáciu), počúvanie a reprodukciu počutého textu. Len v malej miere podnecovali žiakov k prejavovaniu hodnotových a emocionálnych postojov. Žiaci pochádzajúci z málo podnetného či inojazyčného prostredia napriek ťažkostiam spojených s neznalosťou jazyka a so správnym vyjadrovaním prejavovali záujem o učenie. Aktívne, ochotne a s radosťou sa zapájali do rozhovorov a rôznych činností. Nedokázali však pracovať samostatne, len v malej miere prejavovali tvorivosť a nápaditosť. Na niektorých hodinách vedeli žiaci veku primerane zhodnotiť svoje výkony alebo výkony spolužiakov pri práci vo dvojiciach a v skupinách. Väčšina učiteľov zohľadňovala vzdelávacie potreby žiakov, uplatňovala individuálny prístup, prispôbovala čas na riešenie úloh možnostiam a schopnostiam žiakov. Pozitívne hodnotenie výkonov, oceňovanie pokrokov v učení, posilňovalo sebadôveru žiakov a vyvolávalo v nich pocit bezpečia a radosť z činnosti.

Z celkového počtu kontrolovaných subjektov bolo v 54 ZŠ zriadených 73 tried nultého ročníka. Riaditelia ZŠ prijímali do nultých ročníkov žiakov na základe odporúčania centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, žiadosti zákonných zástupcov a s ich informovaným súhlasom. Nedostatok informácií a menej jasné pravidlá zaradovania žiakov do skupiny žiakov zo SZP im spôsobovalo pri posudzovaní a následne vykazovaní žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia problémy. Vo väčšine škôl bol výchovno-vzdelávací proces v nultom ročníku zabezpečený učiteľom, ktorý spĺňal odbornú a pedagogickú spôsobilosť. Z vyjadrení riaditeľov škôl k úspešnosti či zlyhávaniu žiakov nultého ročníka

v 1. ročníku ZŠ vyplýva, že závisí najmä od ich edukačných potrieb a zároveň je ovplyvnená málo stimulujúcim, jazykovo znevýhodneným prostredím, z ktorého žiaci pochádzajú.

Zo zistení z hospitácií možno konštatovať, že medzi výrazné pozitíva výchovy a vzdelávania žiakov v nultom ročníku patrí rozvoj ich jazykových a komunikačných schopností, jemnej motoriky, grafomotorických prejavov, rozvoj poznávacích procesov a učebných kompetencií. Zlepšenie vo výchovno-vzdelávacej činnosti učiteľov si vyžaduje zameranie sa na rozvíjanie interpersonálnych a sociálnych kompetencií žiakov, na podnecovanie žiakov k sebahodnoteniu a hodnoteniu výkonov spolužiakov.

Odporúčanie pre MŠ SR

- vypracovať metodické usmernenie pre zriaďovateľov a riaditeľov základných škôl, ktoré určí podmienky na začleňovanie žiakov do skupiny žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a tým aj medzi žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami